

Anume prin această noțiune sunt încheiate toate formele de manifestare a corupției: mita, autocoruperea, cîț și protecționismul.

Este de menționat că noțiunea enunțată include reflecția acestui fenomen prejudiciabil sub aspectul tuturor normelor ce incriminează corupția, și nu în ultimul rînd eludarea faptului că noțiunea de mituire este mai îngustă comparativ cu cea a corupției și că ea se include în cea din urmă, putînd înainta afirmația precum că mita constituie, în unele cazuri, obiectul material al infracțiunilor de corupție, prezența căreia nu în toate cazurile este obligatorie.

BIBLIOGRAFIE:

- ◆ Lapteacru V., Corupția: aspectele etimologice și social juridice, legea și viața, nr. 12, 1994, 12 p.
- ◆ Рейсман В. М., Скрытая ложь: Взятки, Москва, с. 191.,
- ◆ Convenția Civilă privind corupția, Consiliul Europei, Strasburg, 04.11.1999, ratificată de Republica Moldova prin legea nr. 542-XV din 19. 12. 2003;
- ◆ Convenția penală privind corupția, Consiliul Europei, Strasburg, 27. 01.1999, ratificată de republica moldova prin legea nr. 428-XV din 30. 10. 2003
- ◆ Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U la 31.10.2003, semnată de Republica Moldova la 28.09.2004.,
- ◆ Vasile Dobrinou, Corupția în dreptul penal român, București 1995, 6 p.,
- ◆ Octavian Bejan Corupția: noțiune, prevenire și contracarare., Chișinău 2007, 16 p.,
- ◆ Sergiu Ilie, Corupția: aspectul criminologic., Chișinău 2000, 131 p.,
- ◆ Valeriu Cușnir, Incriminarea corupției în legislația penală a Republicii Moldova, Autoreferat al tezei de doctor habilitat în drept, Chișinău, 2005, p. 16
- ◆ Mihail Avram, Vasile Gurin, Anatol Donciu Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție., Editura ARC, Chișinău 2005, 13 p.

CZU: 347.78

PROTECȚIA DREPTURILOR DE AUTOR A PROGRAMELOR DE CALCULATOR

TATIANA STAHI

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. The actuality of the proposed theme resides in the content of the subjective copyright, which due to technical-scientific progress is continuously modifying. For the first time in the professional literature, the investigations are being realized at the level of constitutive elements of the subjective copyright, the classification of these elements being made while demonstrating the relationship and interdependence between them within the subjective copyright content and identifying their substance and the limitations of the juridical effects in the process of each elements' performance.

Key words: Copyright, subjective copyright, personal (moral) rights, the holder of rights.

INTRODUCERE

Dezvoltarea și evoluția spectaculoasă a conținutului relațiilor sociale, în contextul și drept consecință a evenimentelor istorice din anii '90, a generat în Republica Moldova o adevărată Revoluție legislativă. În această ordine de idei, dreptul de autor, care este o instituție relativ tină a dreptului civil, capătă o

importanță majoră. Or, investirea în potențialul intelectual al umanității constituie *perpetuum mobile* al progresului cultural, economic, social, educațional etc., iar existența acestuia depinde direct de nivelul de protecție acordat operelor de literatură, artă și știință. Fiind conștientă de această realitate, legiuitorul moldovenesc, odată cu proclamarea principiilor constituționale fundamentale, cum ar fi: principiul libertății creației, principiul libertății exprimării opiniei, principiul inadmisibilității cenzurii etc., purcede la ajustarea vechiului sistem de protecție a creațiilor intelectuale, și adoptă prima lege organică menită să protejeze interesele creatorilor din domeniul literaturii, artei și științei. Este vorba de Legea Republicii Moldova № 293- XIII privind dreptul de autor și drepturile conexe, adoptată la data de 23 noiembrie 1994. La momentul actual, în contextul necesității armonizării legislației moldovenești cu directivele europene, Parlamentul a adoptat noua Lege a Republicii Moldova Nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, care se încadrează perfect în planul de acțiuni sub genericul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

După cum se menționează în literatura de specialitate, dreptului de autor îi revine un rol deosebit în dezvoltarea culturii umane. În special, pe parcursul ultimelor trei decenii, când harta politică a lumii s-a modificat considerabil și multe state treptat au devenit independente și s-au constituit ca state noi, țările în curs de dezvoltare s-au confruntat cu probleme legate de educarea popoarelor lor. (R. Pîrvu, 2001.p. 63)

MATERIAL ȘI METODĂ

În procesul cercetării am folosit un șir de metode cum ar fi metoda istorică, metoda logică, metoda comparativă, dialectică, statistică.,s.a. Pe lângă metodele enumerate la studierea temei date am folosit și metoda sociologică, deoarece metoda sociologică aplicată în drept oferă o perspectivă nouă în studiul realității juridice, ca realitate socială, verificând modul în care societatea influențează dreptul și acceptă la rîndu-I influență din partea acestuia. Toate aceste metode m-au ajutat la analiza temei propuse și la înțelegerea cu ușurință a termenilor folosiți.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Importanța acestei instituții este de asemenea marcată și de atenția sporită la nivel internațional. Astfel, în ultimele două secole, au fost adoptate un șir de convenții internaționale dintre care cele mai importante sunt Convenția de la Berna privind protecția operelor literare și artistice din 1886 și Convenția Mondială privind dreptul de autor din anul 1971. Importanța este, de asemenea accentuată și de faptul că, actualmente, există un număr impunător de Directive ale Comunității Europene consacrate acestor probleme. Plus la aceasta, crearea unui organ internațional specializat cum este Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (agenție specializată din sistemul Organizației Națiunilor Unite, ce are mandatul de a se ocupa cu administrarea problemelor legate de proprietatea intelectuală, inclusiv dreptul de autor), accentuează importanța ce se acordă dreptului de autor, de altfel, recunoscut ca cel mai apreciat drept, deoarece protejează cel mai sacru ce poate exista, dreptul omului la produsul creației sale intelectuale din domeniul artei, literaturii sau științei.

În pofida existenței unui cadru legal național și internațional bine încheiat, dreptul de autor este considerat una dintre cele mai dinamice și sensibile instituții juridice în ceea ce privește reacția la rezultatele dezvoltării științei și tehnicii, la noile mijloace de fixare, multiplicare și răspindire a informației nu numai la nivel local sau regional, dar și la nivel mondial. Actualmente aceasta suferă o serie de provocări determinate de o nouă etapă a dezvoltării civilizației umane. Este vorba de așa numita, *era digitală*.

Protecția eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală este esențială pentru dezvoltarea continuă a comerțului electronic internațional și a noilor economii. Internetul oferă o mulțime de oportunități pentru dezvoltatorii de produse, servicii și tehnologii de creație în vederea partajării pe tot globul. Totuși, creatorii de proprietate intelectuală din întreaga lume au nevoie de asigurări că produsele minții lor sunt protejate adecvat.

Este normal ca autorul unui program pentru calculator să fie protejat de toți aceia care i-l-ar reproduce, să se prevină utilizarea sau distribuția neautorizată a acelui program. În acest sens, legiuitorul vorbește despre “protecția programelor pentru calculator”, nu pentru a interzice utilizarea acestor programe, ci pentru a interzice orice utilizare neautorizată.

Mai sînt multe de făcut pentru protejarea deplină a copyright-ului de soft, totuși, această protecție continuă să fie întărită.

În prezent sunt foarte puține domenii ale activității umane care să nu fi fost influențate pîna la dependența de utilizarea acum generalizată a noilor tehnologii informatice. Folosirea pe scară largă a calculatorului au adus schimbări fundamentale chiar la nivel macrosocial, termeni ca „societate informațională” (C. Moiescu, 2003, p. 93), fac parte acum din limbajul cotidian, deși nu sunt decît câteva decenii de la apariția calculatoarelor. Dinamica acestui domeniu a făcut să se afirme în doctrina drepturilor proprietății intelectuale că „programele pentru calculatoare au reprodus, în doar cîțiva ani, întreaga istorie a dreptului de autor” (V. Roș, 2001, p. 198). Dezvoltarea tehnologică a generat nevoia tot mai mare de produse informatice de înaltă tehnologie care a condus, în mod firesc, la dezvoltarea comerțului care pe lîngă profituri uriașe pe care le-a produs a ridicat și noi probleme pe care știința dreptului este chemată să le rezolve. Sub acest aspect, dezvoltarea tehnologică a multiplicat și diversificat vectorii de creație, producție și exploatare. Chiar dacă nu sunt necesare noi concepte pentru protecția proprietății intelectuale, dispozițiile legale actuale privind dreptul de autor și drepturile conexe vor trebui adoptate și completate pentru a reflecta în mod adecvat realitățile economice.

Programul de calculator este opera de creație intelectuală fiind obiect al dreptului de autor. La nivel internațional programele pentru calculator nu au primit o definiție unitară, cea mai larg acceptată este cea dată de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale care a definit programele pentru calculatoare ca fiind „o mulțime de instrucțiuni putînd, odată transpuse pe un suport descifrabil de către o mașină capabilă să trateze informații, să indice, să execute, ori să permită obținerea unei funcții, a unei sarcini ori a unui rezultat”. Consiliul Comunităților Europene în cadrul lucrărilor pentru elaborarea Directivei nr. 91/250/CE a definit programul pentru calculator ca „un ansamblu de instrucțiuni avînd ca scop de a permite

executarea unor funcții de către sistemele de tratare a informațiilor numit calculator”. În legislația Statelor Unite ale Americi programul pentru calculator este definit ca „un ansamblu de indicații sau instrucțiuni care utilizează direct sau indirect într-un calculator pentru a produce anumite rezultate”(V. Roș, 2001, p. 207-208). S-a apreciat că o încercare de definire completă și general recunoscută a programului pentru calculator ar fi imposibilă având în vedere că tehnologia evoluează foarte rapid în acest domeniu, astfel încât ceea ce se înțelege astăzi prin „program pentru calculator” este mai mult decât posibil să capete altă semnificație într-o perioadă relativ scurtă de timp. (C. Moiescu, 2003, p. 95).

Legea Nr. 139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe precizează că: *programul pentru calculator* – ansamblu de instrucțiuni, comenzi și/sau de coduri exprimate în orice formă sau mod, destinate funcționării calculatorului pentru a atinge un anumit scop sau rezultat. Noțiunea „program pentru calculator” se extinde și asupra programului încorporat în memoria calculatorului, a materialului de însoțire a unui program creat, a materialului pregătit obținut în procesul elaborării unui program cu condiția că acesta este conceput și exprimat într-o astfel de formă încât materialul pregătit se poate solda ulterior cu elaborarea programului de calculator. Programul de calculator poate fi exprimat în orice limbaj, fie în codul-sursă, fie în codul-obiect.

Ca atare este autor/autori al/ai programului pentru calculator persoana fizică sau persoanele fizice, (T. Bodoașcă, 2006, p. 102) care au creat programul, calitate pe care și-o păstrează chiar dacă a realizat programul în exercitarea atribuțiilor de serviciu situație în care în lipsa unei clauze contrare drepturile patrimoniale aparțin angajatorului. În prezent, industria programelor a devenit o activitate care necesită personal calificat și o investiție materială foarte mare. Drept consecință realizatorii de programe pentru calculatoare liberi constituie, în practica doar, o excepție”(V. Roș, 2001, p. 216). Rațiuni de echitate impun recunoașterea și protejarea unor drepturi speciale pentru cei care au investit în realizarea programelor, fapt ce a determinat adoptarea unor reglementări derogatorii de la dreptul comun.

Dintre acestea amintim prezumția instituită de lege potrivit careia în lipsa unei clauze exprese, drepturile patrimoniale asupra programelor create de unul sau mai mulți angajați în exercitarea atribuțiilor de serviciu aparțin angajatorului, și excluderea din conținutul drepturilor morale ale autorului de programe pentru calculator a dreptului de a-l retracta. Titularul dreptului de autor asupra unui program pentru calculator îi sunt recunoscute și protejate toate drepturile prevazute de art. 10 și 11 a Legii nr. Nr. 139 din 02.07.2010 . În concluzie autorul unui program pentru calculator are următoarele drepturi morale:

- dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică;
- dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei;
- dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa;

Aceste drepturi nu pot face obiectul unei remunerări sau înstrăinări, iar după moartea autorului exercițiul lor se transmite prin moștenire, potrivit dreptului

comun în materie, pe durata nelimitată. În lipsa unor moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă ce a administrat drepturile autorului sau, după caz, organismului cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație.

De asemenea Legea recunoaște titularului dreptului de autor asupra unui program pentru calculator dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza și de a realiza:

- reproducerea permanentă sau temporară a unui program, integral sau parțial, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv în care reproducerea este determinată de instalarea, stocarea, rularea sau executarea, afișarea sau transmiterea în rețea. Acest drept în mod evident are un conținut diferit de dreptul de reproducere reglementat de art. 11 alin. 1 care consideră reproducerea și stocarea permanentă sau temporară prin mijloace electronice, prin natura lor programele pentru calculator presupun stocarea lor în memoria internă sau pe un suport de memorie externă și reproducerea lui în memoria de lucru de fiecare dată când este utilizat;

- traducerea, adaptarea, aranjarea și orice alte transformări aduse unui program pentru calculator, precum și reproducerea rezultatului acestor operațiuni, fără a prejudicia drepturile persoanei care transformă programul pentru calculator. În ce privește termenul de adaptare, subliniem dublul sens al acestuia, putând fi vorba de o modificare destinată unei noi comercializări a programului astfel transformat, ipoteza în care în mod neechivoc operează dreptul exclusiv al autorului, lucrurile stau total diferit în cazul în care modificarea este destinată exclusiv adaptării programului la nevoile dobânditorului legitim (C. Moisescu, 2003, p. 97);

- distribuirea și închirierea originalului sau a copiilor unui program pentru calculator sub orice formă. Dreptul exclusiv de autorizare a distribuirii copiilor unui program pentru calculator se epuizează odată cu prima vânzarea pe piața internă făcută de titularul drepturilor sau cu consimțământul acestuia.

Articolul 29 al Legii nr. 139 din 02.07.2010 prevede că: În absența unor clauze contractuale exprese, achizitorul legal al unui program de calculator sau al unei baze de date nu trebuie să obțină consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor pentru a le utiliza în conformitate cu destinația acestora, inclusiv pentru a corecta erorile.

Realizarea, în măsura în care aceasta este necesară pentru utilizarea respectivă, a unei copii de rezervă de către o persoană care are dreptul să utilizeze programul de calculator nu poate fi împiedicată prin contract. Persoana care are dreptul să utilizeze o copie a unui program de calculator poate, fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor, să examineze, să studieze ori să testeze funcționarea programului în vederea identificării ideilor și principiilor care stau la baza oricărui element al programului atunci când efectuează oricare dintre actele de încărcare, prezentare, rulare, transmitere sau stocare a programului pentru calculator pe care are dreptul să le execute.

Consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor nu este necesar atunci când reproducerea codului și traducerea formei acestui cod sînt indispensabile pentru obținerea informației necesare pentru asigurarea interoperabilității cu alt program de calculator creat în mod independent de către alți autori, cu respectarea următoarelor condiții:

a) aceste acte sînt efectuate de licențiat ori de o altă persoană care are dreptul să utilizeze o copie a programului sau, în numele acestora, de către o persoană autorizată în acest scop;

b) informația necesară pentru realizarea interoperabilității nu a fost anterior pusă la dispoziția persoanelor specificate la lit. a);

c) aceste acte sînt limitate la părți din programul original care sînt necesare pentru realizarea interoperabilității.

Prevederile prevăzute mai sus nu permit ca informația obținută prin aplicarea programului pentru calculator:

a) să fie utilizată în alte scopuri decît la realizarea interoperabilității programului pentru calculator creat în mod independent;

b) să fie transmisă persoanelor terțe, cu excepția cazurilor cînd aceasta este necesară pentru interoperabilitatea programului pentru calculator creat în mod independent;

c) să fie utilizată pentru dezvoltarea, producerea sau comercializarea unui program de calculator similar în exprimarea sa ori pentru orice alt act care încalcă dreptul de autor.

Utilizarea programelor pentru calculator de către autoritățile publice va fi efectuată în temeiul licențelor unice negociate de Guvern cu titularii programelor pentru calculator, la un preț rezonabil, fără a prejudicia interesele titularilor de drepturi.

Consimțămîntul pe care titularul dreptului de autor îl dă unei persoane pentru a putea reproduce, folosi, difuza sau importa copii ale unui program de calculator, se concretizează în practică în licențe. Ele sunt documentele care probează că reproducerea, folosirea, difuzarea etc. a unui program de calculator de către o anumită persoană s-a realizat cu consimțămîntul autorului. Pentru a dovedi că persoana în cauză este cea care a obținut licențele respective, ea trebuie să probeze acest lucru cu facturi de cumpărare sau cu alte documente de proveniență.

CONCLUZII

Lipsa licențelor echivalează cu lipsa autorizării din partea autorului. Importanța acestor licențe este evidentă, întrucît desfășurarea activităților menționate fără aceste licențe, reprezintă infracțiuni.

Protecția internațională

Titularii dreptului de autor recunoscuti în Republica Moldova se bucură de protecția dreptului lor în toate țările parte la Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (sept. 9, 1886), în forma revizuită prin Actul de la Paris (iulie 24, 1971) la care Republica Moldova a aderat .

De exemplu, autorul moldovean al unui program de calculator descoperă că anumite copii ale programului său sunt comercializate în Anglia. Marea Britanie este membră a convenției de la Berna, ceea ce înseamnă că programul pentru calculator al autorului moldovean protejat de legea Republicii Moldova este automat protejat și de dreptul de copyright în Anglia. În situația în care autorul moldovean ar introduce o acțiune în justiție în Anglia împotriva celui care îi comercializează copii ale programului său fără acordul său, autorului moldovean îi vor fi date aceleași drepturi de care s-ar bucura un titular al copyright-ului din Anglia.

În concluzie, problema protecției bazelor de date și a INTERNETULUI în Republica Moldova este încă la început de cale și suferă o serie de provocări determinate de o nouă etapă a dezvoltării civilizației umane. Este vorba de așa numita, *era digitală*.

BIBLIOGRAFIE

1. Introducere în proprietatea intelectuală, editura „ROSETTI”, 2001, București, ediție îngrijită de PÎRVU Rodica, 63 p.
2. MOISESCU, C., „Protecția legală a programelor pentru calculator în România”, în *Dreptul*, 8, 2003, p. 93.
3. ROȘ. V., *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura Global Lex, București, 2001, p. 198.
4. BODOAȘCĂ, T., *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura C.H. Beck, București, 2006, p. 102.
5. Convenția de creare a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (1967), în vigoare în Republica Moldova din 25 decembrie 1991.
6. Convenția de la Berna pentru protecția operilor literale și artistice (1886), în vigoare în Republica Moldova din 2.11. 1995.
7. Legea RM “Privind dreptul de autor și drepturile conexe” nr.139 adoptată la 02.07.2010, în vigoare de la 01.01.2011 // MONITORUL OFICIAL al RM nr.191-193 din 01.10.2010.
8. Hotărârea Guvernului RM “Cu privire la instituirea Registrului Național Provizoriu al Programelor pentru Computer” nr.494 din 17.07.1995.

CZU: 338.43.02(478)(094)

LEGISLAȚIA ȘI POLITICA AGRARĂ. ARMONIZAREA LA STANDARDELE UNIUNII EUROPENE (UE) ÎN REPUBLICA MOLDOVA

TATIANA STAHI

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. This analysis deals with the law, institutions and policy concerning agriculture and food - an area of fundamental interest for the effective functioning of the economy and social structures in Moldova. Until now the Republic of Moldova has undertaken to endeavour to ensure that its legislation will be gradually made compatible with that of the Community. This gives the Moldovan authorities the freedom to prioritise and organise approximation according to its needs.

Key words: Agriculture, standards, legislation, European Communities, European Union.

INTRODUCERE

Etapa de tranziție prin care trece R. Moldova, situația ei geopolitică și încercările la care a fost supus acest teritoriu pe parcursul ultimului secol cere elaborarea și implementarea urgentă a unei noi Strategii de dezvoltare durabilă a comunităților din zona rurală conform standardelor europene și mondiale. Nu poate fi vorba de o Europă prosperă cu un focar de sărăcie în interiorul ei, cum este recunoscută republica noastră, stat preponderent agrar.

Nivelul de trai al majorității populației din Moldova este condiționat de funcționarea pe parcursul mai multor decenii a unui sistem economic eronat de producere a